

ПОВІДОМЛЕННЯ

26 листопада 2019 р. за участі представників фермерських господарств, особистих селянських господарств, домогосподарств, які займаються землеробством та тваринництвом, організацій громадянського суспільства, представників академічної громадськості, а також представника ООН з прав людини в Україні, представника Продовольчої та сільськогосподарської організації (ФАО) в Україні та Європейського координатора Via Campesina відбувся Громадський форум «Право селян на землю: чи забезпечить земельна реформа селянсько-фермерське господарювання в Україні».¹ У роботі Форуму взяли участь 62 учасники, які:

- висловилися за підтримку скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення; при цьому єдино прийнятним варіантом узаконення обігу земель визнано прийняття окремого закону, а не внесення поправок у діюче законодавство;
- наголосили на недостатньо виважених з точки зору інтересів суспільства і не підготовлених належним чином в організаційно-правовому відношенні підходах до запровадження в Україні ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення, особливо за відсутності спеціалізованої державної установи - регулятора земельного ринку з широкими повноваженнями й ресурсами;
- відзначили незавершеність процесів децентралізації та важливих реформ - судової, пенсійної, аграрної, соціальної, що не гарантуватиме реальних прав власності для усіх учасників ринку та розподілу економічних вигід від його запровадження на справедливій основі.

Ухвалені **Резолюція** Громадського форуму «Право селян на землю: чи забезпечить земельна реформа селянсько-фермерське господарювання в Україні» та **Звернення** до Офісу Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів, Ради національної безпеки та оборони України (додаються).

Учасники Форуму висловили сподівання, що Резолюція та Звернення донесуть їх голос до владних структур і думка громадянського суспільства буде врахована при прийнятті остаточного рішення на благо українського народу.

Голова Організаційного комітету ФОРУМУ,

доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України,

Голова Координаційної ради Української мережі сільського розвитку,

Член Координаційного комітету Механізму Громадянського Суспільства

Комітету глобальної продовольчої безпеки ООН

О.М.Бородіна

¹Звіт за посиланнями: <http://urdn.org/>
<https://www.facebook.com/urdn.org/>

РЕЗОЛЮЦІЯ

Громадського форуму «Право селян на землю: чи забезпечить земельна реформа селянсько-фермерське господарювання в Україні»,

м. Київ, 26 листопада 2019 р.

Форум представників фермерських господарств, особистих селянських господарств, домогосподарств, які займаються землеробством та тваринництвом, організацій громадянського суспільства та представників академічної громадськості, *посилаючись* на Конституцію України, де у статті 13 вказується, що земля є об'єктом права власності Українського народу, а держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання,

беручи до уваги Декларацію ООН про права селян та інших осіб, що працюють у сільській місцевості, у статті 17 якої зазначається, що селяни мають право на землю, а держави вживають належних заходів щодо забезпечення широкого і справедливого доступу до землі для того, щоб селяни могли мати належні умови для життя,

виходячи з мети обмеження надмірної концентрації земель і встановлення суспільного контролю над ними з урахуванням соціальної функції земельної власності,

будучи стурбованими недостатньо виваженим з точки зору інтересів суспільства і не підготовленим належним чином в організаційно-правовому відношенні запровадженням ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення відповідно до Проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення № 2178-10 від 10.10.2019 р., прийнятого у першому читанні 13.11.2019 р.,

заявляє таке:

1. Невизначеність вітчизняної моделі сільського господарства та зволікання з розробленням механізмів ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення, як основного засобу формування такої моделі, тривалий час служили підставою для збереження мораторію на купівлю-продаж землі. Це вступило в суперечність з правом селян продати свою земельну ділянку і спричинило появу тіньових схем привласнення землі та її насильницького захоплення (рейдерства). Продовження мораторію в цих умовах є недоцільним.

2. Законодавче регулювання ринку земель сільськогосподарського призначення слід було б здійснювати не шляхом внесення змін і доповнень до існуючих нормативно-правових актів, як це пропонується взятим за основу законопроектом №2178-10, а через прийняття окремого Закону України «Про обіг земель сільськогосподарського призначення», який включатиме вимоги до покупців, умови здійснення трансакцій, обмеження концентрації земельних ділянок «в одних руках», зобов'язання щодо цільового і безпечного використання земельних угідь, збереження їх родючості тощо.

3. Ринковий обіг землі має реалізувати пріоритет суспільної функції земельної власності – забезпечення права нації на продовольчу безпеку і права селян на гідні засоби для існування. При ігноруванні суспільного значення землі за її нерегульованого ринкового обігу вона стане суто фінансовим активом для інвестування з метою спекулятивного збагачення та посилить монокультуризацію аграрного сектору. Це створюватиме загрозу продовольчому суверенітету держави, а відтак – національному суверенітету.

4. Землі сільськогосподарського призначення, які зараз належать державі, не підлягають продажу, а залишаються у державній власності для залучення молоді і майбутніх поколінь до сільськогосподарської діяльності, сімейного фермерства, вирішення гендерних проблем у землекористуванні, задоволення потреб у господарюванні на землі для спеціальних категорій громадян тощо.

5. Купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення необхідно запроваджувати поетапно – після створення відповідно до закону спеціального державного органу з регулювання обігу сільськогосподарських земель та його регіональних відділень. На українському земельному ринку продавцем земельної ділянки може бути будь-який її власник, а коло покупців має чітко регулюватися державою.

6. На першому етапі впродовж семи-десяти років:

- право власності на земельні ділянки можуть набувати (за черговістю): а) громадяни України, які проживають на території розміщення цих ділянок, працюють безпосередньо у сільському господарстві, мають сільськогосподарську / фахову освіту та /або термін професійного стажу не менше 5 років; б) територіальні громади; в) держава в особі спеціально створеного з цією метою органу;

- громадянин України, який відповідає зазначеним вище вимогам, може придбавати у власність не більше 200 га угідь для ведення сільськогосподарської діяльності у вільно обраній ним формі господарювання (сімейна ферма, фермерське господарство, господарське товариство, кооператив, агрокорпорація тощо). Забороняється перепродаж придбаної ділянки упродовж перших 7 років;

- слід запровадити систему фінансових механізмів для цільового кредитування громадян України на придбання с.-г. угідь на пільгових умовах та на модернізацію господарської діяльності на засадах агроекології;

- з метою запобігання швидкому та неконтрольованому перерозподілу земельної власності на користь несільськогосподарських суб'єктів господарювання, а також іноземних фізичних та юридичних осіб, запровадити тимчасові обмеження щодо операцій з внесення земельних ділянок в якості забезпечення цивільно-правових зобов'язань, а також в якості внесків до статутних фондів господарських товариств.

7. За підсумками першого етапу запровадження ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення умови купівлі-продажу земельних ділянок та механізми функціонування ринку землі можуть бути переглянуті.

8. Верховній Раді слід зупинити розгляд законопроекту № 2178-10 від 10.10.2019р., оскільки він суперечить Добровільним керівним принципами ФАО щодо відповідального регулювання питань володіння і користування земельними та іншими ресурсами (2012р.), ключовим положенням Декларації ООН про права селян та інших людей, які працюють у сільській місцевості (2018р.), загальному плану дій ООН у Десятиліття сімейних фермерських господарств (2019-2028рр.), програмному документу Комітету глобальної продовольчої безпеки ООН «Агроекологічні й інші інноваційні підходи в підтримку сталого сільського господарства і стійких продовольчих систем, що підвищують рівень продовольчої безпеки та якості харчування» (2019р.), і звернутися до міжнародних організацій ООН – ФАО, Управління Верховного комісара з прав людини, Комітету глобальної продовольчої безпеки ООН; Європейського Союзу з проханням висловити свою думку щодо відповідності цього законопроекту міжнародним принципам світової продовольчої безпеки, досягненням глобальних Цілей сталого розвитку, захисту прав людини, збереження навколишнього середовища, запобіганню зміні клімату тощо.

ЗВЕРНЕННЯ
Громадського форуму «Право селян на землю: чи забезпечить
земельна реформа селянсько-фермерське господарювання в Україні»,
до Офісу Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів,
Ради національної безпеки та оборони України

Шановні панове!

В Україні швидкими темпами розгортаються процеси скасування мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення і запровадження практично нерегульованого державою їх ринкового обігу. При цьому наголос ставиться на право продажу земельних ділянок, а не збереження їх у власності селян для забезпечення їм засобів для існування своїх родин. Внаслідок реалізації такого підходу відбудеться подальше зосередження сільськогосподарських земель у руках так званих «ефективних власників» — українських аграрних олігархів та транснаціональних корпорацій, а доступ до земельних ресурсів фермерським та селянським господарствам буде заблоковано через їх низьку фінансову спроможність.

Таке нічим не приховане стимулювання великомасштабного аграрного бізнесу в Україні суперечить висновкам Міжурядової Групи Експертів з Питань Зміни Клімату (2019р.) про те, що індустріальне сільське господарство відіграє головну роль у зміні клімату на планеті і що на глобальному рівні необхідно негайно запровадити термінові дії для переходу від індустріальних методів виробництва продовольства до агроекологічних, які забезпечують досягнення глобальних Цілей Сталого Розвитку.

У ході широкої пропагандистської кампанії українському народу нав'язується думка, що відкриття ринку землі допоможе залучити інвестиції і, можливо, сприятиме додатковому економічному зростанню. Якщо так і відбудеться, то результатами такого зростання скористаються виключно нові великі власники землі. А селяни, які продадуть свої ділянки, щоб вирішити нагальні життєві проблеми, за короткий час поповнять маргінальні соціальні прошарки, які вимагатимуть від держави значної і постійно зростаючої соціальної допомоги. Надання такої допомоги ляже важким тягарем на державний бюджет і через збільшення податків — на плечі українського суспільства. Йому ж залишаться й катастрофічні наслідки такої моделі «зростання» - істотне зростання цін на продовольство внаслідок підвищення цін на земельні ділянки, деградація земель та загальне погіршення екологічної ситуації, зменшення місць прикладання праці на селі, прогресуюча соціальна диференціація та загострення соціальних конфліктів, втрата перспектив господарювання на власній землі для майбутніх поколінь та руйнація соціальних основ української національної культури.

Не заперечуючи необхідність скасування мораторію, учасники Форуму наголошують, що при узаконенні ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення слід керуватися схваленими всією світовою спільнотою принципами, зафіксованими у документах ООН. Першим кроком в Україні у цьому напрямі було б призупинення «турборежиму» щодо прийняття змін у земельному законодавстві, створення Міністерства сільських справ і розроблення та впровадження такої стратегії розвитку у сільському секторі, яка була б орієнтована на збереження довкілля, місцеву продовольчу безпеку, підтримку спроможності фермерів та сільських спільнот у досягненні Цілей тисячоліття, проголошених ООН.

Учасники Форуму закликають Вас забезпечити врахування положень Резолюції Форуму при прийнятті виважених рішень про запровадженні ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення. Це сприятиме якнайповнішій реалізації прав селян щодо доступу до землі, продемонструє політичну прихильність та реальну підтримку розвитку сімейних фермерських господарств з метою підвищення рівня та якості життя українського народу.

З повагою, учасники Форуму
м. Київ, 26 листопада 2019 р.